

προέλευση τῆς οἰκογένειας δὲν ἔχει ἐξακριβωθεῖ. Εἶναι πιθανὸ πὼς ἀνῆκαν στὴ τάξη τῶν «μαστόρων» καὶ δὲν καταλέγονταν στὸ ἀρχοντολόγι τοῦ τόπου. Ἦταν πάντως εὐκατάστατη οἰκογένεια καὶ ὅπως ἦταν φυσικό, εἶχε συγγενέψει μὲ πολλές σκυριανὲς φαμίλιες (Τριανταφύλλου, Χατζῆ, Τζορδιᾶ κ.λπ.). Στὶς ἀρχὲς τοῦ 19ου αἰῶνα βρίσκουμε σὲ προικοσύμφωνο τὸ γέρο - Μιχαλάκη Πεντεκάλη, ποὺ ὅπως φαίνεται εἶχε μόνο θυγατέρες (Καλή, Γιωρτιλίνα) καὶ δὲν ἀποκλείεται νὰ ἐξέλειπε τὸ ὄνομα ἀπὸ θηλυγονία⁸. Σήμερα στὴ Σκυῖρο τὸ ὄνομα διατηρεῖται μόνο στὴ σπηλιά «Πεντεκάλη» στὴν ἀνατολικὴ βραχώδη ἀκτὴ τοῦ Βουνοῦ καὶ στὴν ὁμώνυμη μάντρα τῆς περιοχῆς. Νὰ ἀνῆκε ἡ μάντρα στοὺς Πεντεκάληδες εἶναι πολὺ πιθανό, ἡ συσχέτιση ὅμως τοῦ ὀνόματος μὲ τὴ σπηλιά δὲν ἔχει ἐξηγηθεῖ καὶ ἀξίζει τὸν κόπο ἡ σχετικὴ ἔρευνα.

Δανειστής εἶναι ὁ παπα-Κωνσταντῆς. Δὲν ἀποκλείεται νὰ πρόκειται γιὰ τὸν ἱερέα Κωνσταντῆ καὶ σακελλάριο ποὺ ἀναφέρεται στοὺς κληρικοὺς τῆς Σκύρου τὸ 1686⁹. Παπα-Κωνσταντῆ γραφέα συναντοῦμε σὲ πωλητήριο τοῦ Μαρτίου 1695, ἐνῶ γραφέα παπα-Δημήτρη τοῦ παπα-Κωνσταντῆ βρίσκουμε σὲ πολλὰ ἐγγράφα τῆς δεκαετίας 1663 - 1674¹⁰.

Ἀπὸ τοὺς μάρτυρες, οἱ δυὸ πρῶτοι, Γεώργιος Μιχάλη καὶ Δούκας Γρηγόρης, εἶναι γνωστὰ σκυριανὰ ὀνόματα ποὺ διατηρήθηκαν ἐπὶ αἰῶνες στὴ Σκυῖρο. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν γραφέα Δημήτρη Μανούηλ Ἀποσπόρη, ποὺ τὸ ἐπίθετό του εἶναι προφανῶς παρατσούκλι, τὸν συναντοῦμε ὀκτὶ χρόνια ἀργότερα σὲ δυὸ πωλητήρια (2/3/1682 καὶ 12/5/1682) ὡς παπα-Δημήτρη Ἀποσπόρη, γραφέα καὶ μάρτυρα.

Τέλος τὸ ὑποθηκευόμενο ἀκίνητο εἶναι περιβόλι στὸ Νηφίρι. Ἡ ρεματιὰ αὐτὴ ποὺ διατηρεῖ τὸ ὄνομά της ὡς σήμερα βρίσκεται δυτικὰ κάτω ἀπ' τὸ Χωριό. Καθὼς ἀρδεύεται ἀπ' τὰ νερά τῆς Ἀναβάλλας ἔχει συγκεντρωμένα τὰ περιβόλια τῶν Σκυριανῶν, σχηματίζοντας μιὰ ἀπ' τίς πιὸ ὁμορφες τοποθεσίες τοῦ νησιοῦ¹¹.

7. Ἐπίμορτη ἀγροληψία, 1673

(Μονόφυλλο διαστ. 19X20. Μῆκος πρώτης γραμμῆς 16 ἐκ.)

8. Σὲ ἐγγράφο τοῦ 1804 ἀναφέρεται Γεώργιος Ἰωάννου Πεντεκάλενας, ἀσφαλῶς ἀπὸ θυγατέρα Πεντεκάλη.

9. Βλ. Β. Ἀτέση, σ. 274.

10. Βλ. γι' αὐτὸν καὶ στὸ ἐγγράφο 4, σημ. 12.

11. Μ. Κωνσταντινίδης, Ἡ νῆσος Σκυῖρος (Ἀθην. 1901) σελ. 23. Βλ. ἐπίσης W. M. L. e a k e καὶ K. F r e d r i c h, εἰς Ξ. Ἀντωνιάδη, Ἡ Σκυῖρος στοὺς περιηγητὲς καὶ γεωγράφους, σελ. 158 καὶ 218.

- 1 — Διὰ τῆς παρούσης ἡμῶν ὁμολογίας καὶ ἀποδείξεως ὁμολογῶ ὁ Ἰωάννης
- 2 καὶ ἡ ἐμοῦ Καλὴ πὺς ἐσυμφωνή(σα)με ἐμεῖς καὶ ὁ Ἰωάννης Μανώλη Ἀγῆ
- 3 καὶ τοῦ ἔδωσα ἓνα χωράφιον εἰς τοὺς Ἀσποῦς νὰ τὸ κάνη
- 4 ἀμπέλιον νὰ τὸ δουλεύει χρόνους δέκα καὶ εἴ τι δώσει ὁ θεὸς νὰ
- 5 μοιράζομε εἰς τὸν μέσον καὶ ὁπόταν περάσουν οἱ χρόνοι οἱ δέκα
- 6 οἱ δέκα νὰ μοιράζομε εἰς πέντε ἥγουν εἰς 5 νὰ παίρνη ὁ Ἰωάννη
- 7 ς τρία μερδικὰ καὶ ὁ Ἰωάννης τοῦ Μανώλη τὰ δύο. Καὶ δι' ἀληθείας ἐγινε
- 8 ἡ παροῦσα μας ὁμολογία ἔμπροσθε τῶν ἀξιοπίστων μαρτύρων
- 9 Εἰς 1673 μηνὸς Φεβρουαρίου εἰς τρεῖς ἥγουν εἰς 3
- 10 — Παπα-Πατεστῆς μαρτυρῶ — Παπα-Σταμάτης μαρτυρῶ
- 11 — Νικόλας τοῦ Μανώλη μαρτυρῶ
- 12 — Γεώργης Παπαντώνη μαρτυρῶ
- 13 — Γεώργης Κουμνενοῦ μαρτυρῶ
- 14 — Αρφάνης(;) Βαρλάμου μαρτυρῶ τὰ ἄνωθε
- 15 — Ἰωάννης ἱερεὺς καὶ οἰκονόμος γράφει καὶ μαρτυρῶ τὰ ἄνωθεν.

Μὲ τὸ ἔγγραφο αὐτὸ τὸ ζεῦγος Ἰωάννης καὶ Καλὴς παραχωροῦν ἓνα χωράφι στὶς Ἀσποῦς πρὸς τὸν Ἰωάννη Ἀγῆ, νὰ τὸ καλλιεργήσῃ ὡς ἀμπέλι ἐπὶ δέκα χρόνια καὶ νὰ μοιράζονται τοὺς καρπούς. Μετὰ τὴν δεκαετία ὁ Ἀγῆς συμφωνεῖται νὰ γίνῃ συγκύριος τοῦ ἀμπελιοῦ κατὰ τὰ δύο τρίτα.

Τὸ ἔγγραφο εἶναι ἰδιωτικόν, ὑπογραμμένον ἀπὸ τὸν γραφέα καὶ ἄλλους 6 μάρτυρες, ὅχι ὅμως ἀπ' τοὺς συμβαλλόμενους. Παρόλο πού, στὴ Σκυρο τουλάχιστον, ἔγγραφος τύπος δὲν ἦταν ὑποχρεωτικός, τὴν κατάρτιση ἐγγράφων συμφωνητικῶν ἐπέβαλε ἡ μακρὰ διάρκεια τῆς ἀγροληψίας καὶ οἱ συνδεόμενοι μὲ αὐτὴν ὅροι πού ἦσαν τόσο σοβαροὶ ὥστε σὲ ὁρισμένες περιοχὲς (Ἐπτάνησα) νὰ ἐπιβάλουν τὴ σύνταξη δημόσιου ἐγγράφου.

Ἡ νομικὴ σχέση μεταξὺ ἀγροτικοῦ ἰδιοκτήτη καὶ καλλιεργητῆ, εἶναι προϊόν μακρότατης ἐξελίξεως, πού ἀκολουθώντας τὶς οἰκονομικὲς καὶ κοινωνικὲς συνθῆκες τῆς ἐποχῆς, ἐκφράστηκε μὲ διάφορες μορφές τόσο στὸ ἀρχαῖο ἐλληνικὸ καὶ ρωμαϊκὸ δίκαιο ὅσο καὶ στὸ δίκαιο τῆς βυζαντινῆς καὶ μεταβυζαντινῆς περιόδου. Οἱ μορφές τῆς ἐπίμορτης καλλιέργειας, τῆς *colonia*, τῆς ἐμφυτεύσεως¹ τῆς πακτώσεως, τῆς ἀγροληψίας, τῆς κολληγίας κ.λπ. ἐκφράζουν ἀκριβῶς τὶς ἰδιαίτερες σχέσεις πού οἱ

1. Γιὰ τὴ φύση τῆς ἐμφυτεύσεως ὡς ἐμπραγμάτου δικαιώματος ἢ ἐνοχικῆς σχέσεως ὑπῆρξε μεγάλη ἀμφισβήτηση. Ἐπίσης γιὰ τὴν ὁριοθέτησίν της μεταξὺ ἀγοραπωλησίας καὶ μισθώσεως (Ἀρμεν. Ἐξάβ. Γ, 8, 1 - 3. E. Dernburg, Σύστημα Ρωμ. δικαίου, Β' Ἐμπράγματος, Μετάφρ. Γ. Δουβουνιώτου, Ἀθῆναι 1929, § 258).

συνθήκες αὐτὲς δημιούργησαν κατὰ καιροὺς ἀνάμεσα στοὺς γαιοκτῆμονες καὶ στοὺς δουλοπάροικους ἢ ἐλεύθερους καλλιεργητὲς ποὺ σὲ ἰσόβια καὶ κληρονομητὴ βάση ἀνελάμβαναν νὰ καλλιεργοῦν τὰ κτήματα, καταβάλλοντας ἓνα τέλος (τέλεσμα, κανών, vectigal) ἢ ἓνα μερίδιο (μορτή, ἐντριτία, δεκάτη κ.λπ.)².

Εἰδικότερα κατὰ τὴ διάρκεια τῆς τουρκοκρατίας, ἡ ἐπίμορτη καλλιέργεια ἢ ἀγροληψία φαίνεται πὼς ἴσχυσε, μὲ παραπλήσιες μορφές, σ' ὁλόκληρο τὸν ἑλλαδικὸ χῶρο³. Ἰδιαίτερα στὰ νησιὰ τοῦ Αἰγαίου ποὺ διατηρήθηκε ἡ γαιοκτησία τῶν ραγιάδων καθὼς καὶ στὰ Ἑπτάνησα, οἱ σχέσεις αὐτὲς βρῆκαν εὐρὺ πεδίο ἐφαρμογῆς ὅπως προκύπτει ἀπὸ πολλὰ δημόσια καὶ ἰδιωτικά ἔγγραφα ποὺ ἀποτυπώνουν τὶς ἐλεύθερες αὐτὲς συμφωνίες⁴.

Κατὰ τὶς συμφωνίες αὐτὲς, ὁ κύριος τοῦ κτήματος παραδίνει τὴ νομὴ τοῦ κτήματος γιὰ μιὰ μεγάλη συνήθως χρονικὴ περίοδο στὸν ἐλεύθερο καλλιεργητὴ, ὁ ὁποῖος ἀναλαμβάνει μὲ δικά του μέσα τὴ συμφωνηθεῖσα καλλιέργεια (ἐκχέρσωση, μετατροπὴ, δεντροφύτευση κ.λπ.), μὲ τὴν ὑποχρέωση νὰ καταβάλει ἓνα ἐτήσιο μερίδιο ἀπ' τοὺς καρποὺς τῆς καλλιέργειας στὸν ἰδιοκτήτη.

Ὅπως εἶναι φανερὸ ἡ σχέση αὐτὴ παρουσιάζει μεγάλες ὁμοιότητες μὲ τὴ μίσθωση ἀγροτικοῦ ἀκινήτου. Οἱ διαφορὲς τοὺς συνίστανται κυρίως στὸ εἶδος τοῦ μισθώματος ποὺ στὴν ἐπίμορτη καλλιέργεια εἶναι πάντα μερίδιο καρπῶν, καθὼς καὶ στὴν ἐπὶ μισθώσεως μὴ συμμετοχὴ τοῦ μισθωτῆ στὴν ἐπικαρπία τοῦ κτήματος. Στὴ πρακτικὴ πάντως τὸ χαρακτηριστικὸ τῆς σχέσεως ἀποτελοῦσε ἡ μακρόχρονη σύνδεση τοῦ καλλιεργητῆ μὲ τὴ γῆ, ποὺ σὲς περισσότερες φορὲς ἦταν ὄχι μόνο ἰσόβια ἀλλὰ καὶ κληρονομητὴ⁵.

2. Γ. Πετροπούλου, Ἱστορ. καὶ Εἰσηγ. Ρωμ. δικαίου, σελ. 314. Π. Ζέπου, Ἑνοχικόν, σελ. 258, 276. Ἱ. Βισβίτζη, Ναξιακὰ νοταριακὰ ἔγγραφα (Ἐπ. Ἀρχ. Ἱστ. Ἑλλ. Δικ. 4/1951), σελ. 127 ἐπ.

3. Ἱστ. Ἑλλ. Ἔθνους, ΙΑ σ. 168 ἐπ. Γ. Πετροπούλου, Νομικὰ ἔγγραφα Σίφνου, σελ. 310. Ν. Πανταζοπούλου, Τὰ προνόμια ὡς πολιτιστικὸς παράγων εἰς τὰς σχέσεις χριστιανῶν - μουσουλμάνων (Ἐπετ. Νομ. Σχ. Πανεπιστ. Θεσ/νίκης 1975), σελ. 24 ἐπ.

4. Βλ. π.χ. γιὰ τὴ Νάξο, Ἱ. Βισβίτζη, Ναξιακὰ νοταριακὰ ἔγγραφα, σελ. 127. Ἐπίσης Ἀ. Κατσουροῦ, Ναξιακὰ δικαιοπρακτικὰ ἔγγραφα 16ου αἰῶνος, (Ἐπετ. Μεσαιων. Ἀρχ. Ε/1955), σ. 54, 66, 67. Γιὰ τὴ Ζάκυνθο, Δ. Βαγιακάκου, Μανιάται εἰς «Ζάκυνθον» (Ἐπ. Ἀρχ. Ἱστ. Ἑλλ. Δικ. τ. 6/1955), σελ. 28. Γιὰ τὴ Σίφνο καὶ Ἄνδρο Γ. Πετροπούλου, Νομικὰ ἔγγραφα Σίφνου, σελ. 100 ἐπ.

5. Σήμερα μετὰ τὴν εἰσαγωγὴ τοῦ Α.Κ. διατηρήθηκε ἡ χωριστὴ σύμβαση μισθώσεως ἀγροτικοῦ κτήματος (ἄρθρ. 619) καὶ σὰν ἰδιαίτερο εἶδος τῆς ἡ ἐπίμορτη ἀγροληψία (ἄρθρ. 641) μὲ κύριο χαρακτηριστικὸ τὴ συμφωνία μισθώματος σὲ ποσοστὸ ἐπὶ τῶν καρπῶν. Π. Ζέπου, Ἑνοχικόν, σ. 258, 276. Ἐξάλλου τὸ ἐμπράγματο δικαίωμα ἐμφυτεύσεως καταργήθηκε (ἄρθρ. 58 Εἰσαγ. Νόμ. Α.Κ.) γιὰτὶ κρίθηκε πὼς οἱ σχετικὲς ἀνάγκες μποροῦν νὰ ἐξυπηρετηθοῦν ἀπ' τὴν πολυετῇ μίσθωση.

Στὴν περίπτωση τοῦ σχολιαζόμενου ἐγγράφου πρόκειται γιὰ ἐπίμορτη καλλιέργεια ἢ ἀγροληψία σὲ μιὰ ἀπ' τὶς μορφές ποὺ ἐφαρμόστηκε στὴν Ἑλλάδα ἐπὶ τουρκοκρατίας. Ἀντικείμενο τῆς συμφωνίας εἶναι χωράφι τῶν ἰδιοκτητῶν ποὺ ὁ μισθωτὴς ἀναλαμβάνει νὰ μετρατρέψει σὲ ἀμπέλι. Παρόμοιες συμφωνίες ἀποκαταστάσεως χέρσων γαιῶν ἦταν συνηθισμένες. Ἡ διάρκεια τῆς καλλιέργειας ὀρίζεται σὲ δέκα χρόνια: «νὰ τὸ δουλεύει χρόνους δέκα» (στίχος 4). Ἡ δεκαετής αὐτὴ προθεσμία φαίνεται πὼς συνδυαζόταν μὲ τὶς ἀνάγκες τῆς ἐποχῆς γιατί καὶ στὸν καλλιεργητὴ ἄφηνε περιθώριο ἀπολαύσεως τῶν κόπων του καὶ τὸν ἰδιοκτήτη δὲν ἀποξένωνε ὀριστικὰ ἀπ' τὴν κυριότητά του⁶. Εἶναι ἀλήθεια πάντως πὼς στὸ χρονικὸ προσδιορισμὸ συναντοῦμε μιὰ πλατεῖα ποικιλία ποὺ ἀρχίζει ἀπὸ ἓνα χρόνο καὶ φτάνει σὲ διηνεκῇ παραχώρηση⁷.

Ἡ αὐτὴ ποικιλία κρατεῖ καὶ στὸν προσδιορισμὸ τοῦ μισθώματος. Στὴ περίπτωση μας ἡ διανομὴ τῶν καρπῶν γίνεται στὴ μέση: «εἰ τι δώσει ὁ θεὸς νὰ μοιράζομεν εἰς τὸ μέσον» (στίχος 5 - 6). Ἀνάλογα ὅμως μὲ τὴν περιοχὴ καὶ τοὺς ὅρους τῆς καλλιέργειας τὸ μερίδιο τοῦ ἰδιοκτήτη ἐποικίλε ἀπ' τὸ μισθὸ ὡς τὸ ἓνα δέκατο τῶν καρπῶν⁸, πράγμα ποὺ ἔδινε πολλές φορές καὶ τὸν εἰδικότερο χαρακτηρισμὸ τῆς σχέσεως (π.χ. ἐντριτία, δεκάτισμα), τοῦ καλλιεργητῆ (μορτίτης, ἡμισειαστῆς) ἢ τοῦ μισθώματος (τρίτο, δεκάτη, μισάριχο).

Ὡς πρὸς τὶς δαπάνες τῆς καλλιέργειας τὸ ἐγγράφον δὲν περιλαμβάνει κανένα εἰδικὸ ὅρο, ἀφήνοντας νὰ ἐννοηθεῖ πὼς βάρυναν ἐξ ὀλοκλήρου τὸν μισθωτὴ. Τοῦτο τὸ σημειώνουμε γιατί τὰ νησιώτικα κολληγιακὰ ἐγγράφα ποὺ μνημονεύουμε, ἀναφέρουν διάφορους τρόπους συμμετοχῆς τοῦ ἰδιοκτήτη ἰδίως σὲ σπόρο καὶ ἐργατικὰ χέρια.

Ἐνα ιδιαίτερο χαρακτηριστικὸ τῆς συμφωνίας ποὺ περιέχει τὸ σχολιαζόμενο ἐγγράφο εἶναι ὁ ὅρος κατὰ τὸν ὁποῖο μετὰ τὴν παρέλευση τῆς συμφωνημένης δεκαετίας, τὰ δύο πέμπτα τοῦ ἐλεύθερου πιά ἀμπελιοῦ θὰ περιέρχονται κατὰ πλήρες δικαίωμα κυριότητος στὸν μισθωτὴ (στίχοι 5 - 7) ὁ ὁποῖος ἔτσι μετατρέπεται σὲ συγκύριο τοῦ ἀρχικοῦ ἰδιοκτήτη. Ὁ σπουδαῖος αὐτὸς ὅρος ποὺ δείχνει ἴσως τὴν ἐξάρτηση τοῦ θεσμοῦ ἀπ' τὶς παλιότερες ρίζες του, φαίνεται πὼς δὲν ἦταν ἀσυνήθιστος

6. Δεκαετεῖς κολλιγιές σὲ χωράφια βλ. Δ. Βαγιακάκου, ὅ.π., σελ. 31, Γ. Πετροπούλου ὅ.π., σελ. 310. Γιὰ τοὺς σὲ ἐμφύτευση παραχωρούμενους ἀγροὺς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν εὐαγῶν ἰδρυμάτων βλ. Ἀρμεν. Ἐξάβ. Γ, 8, 4-7.

7. Γιὰ 2,5 καὶ 10 χρόνια βλ. Δ. Βαγιακάκου, ὅ.π., σελ. 27 - 31. Γιὰ παραχωρήσεις in perpetuum («αὐτοῦ καὶ τῶν κληρονόμων του» ἢ «νὰ ἔχη παιδιῶν παιδιῶν του»), βλ. Κατσουροῦ, ὅ.π., σελ. 55, 67.

8. Βλ. ἐγγράφα προηγουμένης ὑποσημ. Ἐπίσης Ἀ. Κατσουροῦ, Ναξιακὰ δικαιοπρ. ἐγγράφα, σελ. 85.

και αποτελούσε μάλιστα νόμιμα παραδεκτή συμφωνία στις αγροληπτικές συμβάσεις όπως εφαρμόζονταν στα Έπτάνησα⁹.

Το ζεύγος των ιδιοκτητών (άνδρόγυνο = «και ή έμοῦ Καλή», στίχος 2) 'Ιωάννης και Καλή, δέν μάς παρέδωσαν τὸ ἐπώνυμο ή άλλα προσδιοριστικά στοιχεία τῆς ταυτότητάς τους. Πάντως, κατὰ τὴ γνώμη μας, ἀποκλείεται νὰ πρόκειται γιὰ τὸν ἴδιο τὸν γραφέα τοῦ ἐγγράφου. Ἰερέα 'Ιωάννη, πρῶτον μὲν γιατί θὰ μνημόνευε τὴν ιδιότητά του στὴν ἀρχικὴ δήλωση τοῦ ὀνόματός του καὶ δεύτερον γιατί ὑπογράφοντας θὰ πρόσθετε ἀντὶ «μαρτυρῶ» τὸ καθιερωμένο «στέργω» τῶν συμβαλλομένων¹⁰.

Ὁ ἄλλος συμβαλλόμενος ὅμως, ὁ ἐπίμορτος μισθωτῆς 'Ιωάννης Μανώλη 'Αγῆ, εἶναι γνωστός κι ἀπὸ ἄλλα ἐγγράφα τῆς ἐποχῆς (ἀναφέρεται σὲ συμφωνητικὸ ἀνταλλαγῆς τῆς 24/6/1660). Ἡ οἰκογένεια 'Αγῆ ἦταν ἀπ' τὶς παλιές σκυριανές οἰκογένειες, τὸ ὄνομά της ὅμως δέν διατηρήθηκε στὰ κατοπινότερα χρόνια¹¹. Ἐντύπωση προκαλεῖ τὸ γεγονὸς πὼς ὡς ἐπίμορτος καλλιεργητῆς ἐμφανίζεται ὄχι φτωχὸς ἀγρότης ἀλλὰ μέλος τῆς τάξεως τῶν προεστῶν τοῦ νησιοῦ. Γιατὶ κατὰ πᾶσα πιθανότητα ὁ 'Ιωάννης Μανώλη 'Αγῆ εἶναι γιὸς τοῦ κυρ-Μανουήλ 'Αγῆ (ἀναφέρεται σὲ πωλητήριο τοῦ Δεκεμβρίου 1657) ποὺ πρέπει νὰ ἀνῆκε στὴν ἀρχουσα τάξη τῆς Κοινότητος. Τὸ γεγονὸς μπορεῖ ἴσως νὰ ἐξηγηθεῖ ἀπ' τὴν οὐσιαστικὴ μεταβολὴ τῆς ἐπίμορτης σχέσεως ποὺ ἀρχισε νὰ δημιουργεῖται μέσα στὰ χρόνια τῆς τουρκοκρατίας κι ἐπέτρεψε στὴν ἀναπτυσσόμενη ἀστικὴ τάξη νὰ ἀποκτᾷ γαῖες ἀπὸ πενόμενους ιδιοκτῆτες, ὄχι μόνο μὲ καθαρὲς ἀγοραπωλησιές ἀλλὰ καὶ μὲ ἄλλες ιδιόρρυθμες μισθωτικὲς συμβάσεις.

Τὸ παραχωρούμενο χωράφι εἶναι στὴν τοποθεσία 'Ασποῦς, στὴν ἀρχὴ τοῦ κάμπου 'Αγαλίνι δυτικὰ τῆς παραλίας Μέαλος, ἀλλὰ δέν προσδιορίζεται εἰδικότερα μὲ ἄλλα στοιχεία πλησιαστῶν. Τὸ ἄγνωστης ἐτυμολογίας τοπωνύμιο 'Ασποῦς τὸ συναντοῦμε μὲ τὴν ἴδια ἀπόδοση ἀπ' τὸ 1600 ὡς τὰ σήμερα¹².

9. Ὁ 'Ιόνιος 'Αστ. Κώδ. πρόβλεπε δικαίωμα συγκυριότητος τοῦ ἀγρολήπτη ὕστερα ἀπὸ ρητὴ συμφωνία (ἄρθρ. 1627). Βλ. σχ. Σίδερι στὴ Μεγ. 'Ελλ. 'Εγκυκλ. στὴ λέξη ἀγροληψία, ὅπου καὶ ἡ ἱστορία τοῦ ἀγροτικοῦ μας ζητήματος. Καὶ 'Αλ. Δαμασκηνοῦ, Τὸ ἐν Κερκύρα ἀγροτικὸν ζήτημα (Κέρκυρα 1864), ὅπου ὁ κύριος ἐκτὸς ἀπὸ μέρος τῶν καρπῶν διαπιστεῦει στὸν καλλιεργητὴ καὶ μερίδα τῆς κυριότητος τοῦ κτήματος (σελ. 5).

10. Βλ. ἀν. ἐγγράφο 4, σημ. 8.

11. 'Αρχ. 'Εγγρ. Σκύρου, 1, σελ. 10 καὶ 14.

12. Οἱ 'Ασποῦς; Οἱ 'Ασποί; Ν. Πέριδικα, 'Η Σκύρος, τόμ. Α, σελ. 31, Μ. Δέφνερ, Τοπωνυμιαί τῆς νήσου Σκύρου (Περιοδ. «Λαογραφία», τόμ. Θ/1926), σελ. 573. Στὰ παλιὰ ἐγγράφα τὸ συναντοῦμε: «στίς» ή «στούς» 'Ασποῦς. Ἡ ντόπια λαλιά ἀποδίδοντας τὴ πρόθεση καὶ τὸ ἄρθρο μὲ τὸ «σ'τ'ς» 'Ασποῦς δέν ἐπιτρέπει νὰ προσδιορίσουμε τὸ γένος. Ὁ Δέφνερ (ὅ.π.) τὸ ἐτυμολογεῖ ἀπ' τὸ ἄσπα - θηραϊκὴ γῆ.

Οἱ μάρτυρες εἶναι ὅλοι Σκυριανοὶ μὲ γνωστὰ ὀνόματα (Παπαντώνης, Κουμνενοῦ, Βαρλάμος) γιὰ δὲ τὸν Γεώργη Παπαντώνη μιλήσαμε ἐκτενέστερα στὸ προηγούμενο ἔγγραφο. Ἐξάλλου ὁ παπα-Πατεστής εἶναι ἀπ' τοὺς πιὸ γνωστοὺς γραφεῖς τῆς περιόδου 1660 - 1685. Ἀντίθετα ὁ γραφεὺς τοῦ συμφωνητικοῦ Ἰωάννης ἱερεὺς καὶ οἰκονόμος δὲν εἶναι γνωστὸς ἀπὸ ἄλλα ἔγγραφα τοῦ ἀρχείου μας.

8. Ὑποθήκευση κληρονομικῶν κτημάτων, 1685

(Μονόφυλλο διαστ. 22X15,3 ἐκ. Μῆκος πρώτης γραμμῆς 13,5 ἐκ.)

- 1 — Ὁμολογοῦμε ἡμεῖς οἱ εὗρισκόμενοι κληρονόμοι τοῦ Κωνσταντῆ τοῦ
- 2 Τζώρτζου ὁ Ἰωάννης τοῦ Μαρούλια καὶ ὁ Σταμάτης καὶ ὅσοι βρίσκονται μὲ
τὸ νὰ
- 3 κληρονομήσουμε τὰ ὅσα μᾶς ἐδώσανε οἱ γέροντες καὶ τὰ κάμα
- 4 με κάψη εἰς τὸ χέρι μας τώρα ἔστωντας καὶ νὰ βρεθεῖ ὀλίγο
- 5 χρῆ τοῦ ἄνωθεν Κωνσταντῆ μὲ ὁμολογία εἰς τοῦ Γεώργη τοῦ παπα(ν)τώνη
- 6 τὰ χέρια καὶ τὴν ἔκαμε σπίτια. τώρα με ἰδίᾳ μᾶς βουλή καὶ θέληση
- 7 δίνουμε του ἀπὸ τὴν σήμερον ἡμέρα κατὸν εἰς τὰ Γιαλὸ τὸ χωρά-
- 8 φι μὲ τὴν συκαμιὰ πλησίον Γεώργη παπα-Σταμάτη καὶ ἑτερο χωρά-
- 9 φι στὸν μπερὰ κάμπο πλησίον τοῦ Φιλίππ καὶ τὸ χωράφι στὰ
- 10 Μισόχωρα μὲ τὶς συκιὰς ἀπὸ τοῦ Κατζίου ἀπὸ τὸ χει ἀμανάτι
- 11 πλησίον τοῦ Τζελεπῆ καὶ τοῦ τὰ δώσωμε ἀπὸ τὴν σήμερον
- 12 νὰ τὰ κρατεῖ ἀμανάτι ὥστε πὺν συμαζωχτοῦμε ὅλοι μας νὰ τὰ
- 13 τιμήσουμε καὶ νὰ τοῦ δώσωμε τὰ ἄσπρα του νὰ ἔχομε ἡμεῖς ὅλοι μας
- 14 τὰ ἄνωθεν πράματα καὶ ἂν δὲν ἠθέλαμε τοῦ δώσει τὰ
- 15 ἄσπρα του νὰ ἐξουσιάζη τὰ ἄνωθεν πράματα νὰ τὰ πέρνη
- 16 διὰ τὰ ἄσπρα του, ἀκόμη ἂν δὲν ἐβγοῦνε ἀπὸ τὰ ἄνωθεν πρά-
- 17 ματα τὰ ἄσπρα του νὰ ἐξουσιάζη νὰ πέρνη καὶ ἄλλο πράμα ὥστε
- 18 πὺν νὰ πλερωθεῖ ἀκόμη ἀπόκοψα καὶ τὸ σπίτι μὲ τὸ νοίκι
- 19 ἐγὼ ὁ Γεώργης τοῦ Παπαντώνη καὶ νὰ ἔχω νὰ δώνω τὸ χρόνο νοίκι
- 20 ἄσπρα 40 καὶ νὰ τὰ μεράζωμε ὅλοι οἱ κληρονόμοι ὥστε πὺν νὰ
- 21 συμαζωχτοῦμε ὅλοι μας οἱ κληρονόμοι νὰ λογαριαστοῦ-
- 22 με καὶ νὰ μοιράζωμε καὶ νὰ δώσουμε καὶ τὸ χρῆ. Καὶ διὰ τὰ ἀλη-
- 23 θὲς ἔγινε τὸ παρὸν ἐπὶ ἔτους 1685 Φεβρουαρίου 22
- 24 — Σταμάτης Μαρούλια στέργω
- 25 — Ἰωάννης Μαρούλια στέργω
- 26 — Ἰωάννης Κωνσταντῆ μαρτυρῶ
- 27 — Γεώργης Μιχάλη γράφω καὶ μαρτυρῶ

